SANAT VE YARATMA

Doç.Dr. Mutluhan TAŞ [1], Abdülkadir ÜRÜN[2]

ÖZ

"Yaratmak" kelimesi anlam bakımından iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk akla gelen anlam; gerçek yaratıcı olan Allah'ın yaratmasıdır ki bu durumyoktan yaratma olarak tabir edebileceğimiz "KÜN" yani Allah'ın ol demesiyle olan yaratmadır. Diğer anlamı ise insanı ilgilendiren daha çok sanat literatüründe kullanılan manadadır. Yaratma sözcüğü, içerisinde ortaya koymak, meydana getirmek, bulmak, türetmek, oynamak, yorumlamak, kurmak, doğurmak ve var etmek gibi anlamları taşımaktadır. Yaratıcılık ise daha çok sezgiye dayalı çözümleme girişimi ya da etkinliğidir. Sanatta yaratıcılık, bir tür sorun çözme yeteneği olarak görülür, yaratıcı süreç için diğer alanlarda olduğu gibi beynin bütününün kullanılması gereklidir. Bu iç etkinlik, ortaya konan obje somut olsa bile kavramsal olarak soyut dünyaya hitap ettiğinden günümüzde bilim insanları tarafından açık ve kesin bir tanımı yapılamamaktadır. Bazılarına göre yaratıcılık bir süreç, bazılarına göre ise bir üründür. Fakat varılan ortak fikir; yaratıcılığın bulunmamış ve farklı bir şey yapmak olduğu ya da gözlenebilen bir ürüne bağlı olarak yaratıcılığın değerlendirilebileceği şeklindedir.Bu çalışmanın amacı sanat-yaratma ilişkisini ve bunun doğal sonucu olarak yaratma kavramının bizde bıraktığı mana üzerine fikir beyan etmektir. Yaratıcı düşüncenin ortaya çıkabilmesi için gerekli şartlardan, yaratıcı kişilik özelliklerine kadar sanatçı ve sanat eleştirmenlerinin görüş ve araştırmalarına değinilmiştir.

Yine bu çalışmada; yaratıcı düşünce yeteneğinin gelişiminde eğitim, fıtrat, aile ve diğer çevresel etkenler üzerinde durulmuştur. Sonunda ise sanatçının mevcut şartlara bağlı olarak neyi, niçin arayıp ortaya koyduğu ve ne koymaya çalıştığı meselesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaratma, yaratıcı kişilik, eğitim, sanat, sanatçı.

[1]*Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültes, Heykel Bölümü, mutluhantas8(at)gmail.com*
[2]*Selçuk Üniversitesi, Mevlana Araştırmaları Enstitüsü, Mevlana ve Mevlevilik, abdul_urun(at)hotmail.com*

ART AND CREATION

ABSTRACT

The word “creation” refers to two different ways in terms of meaning. The first meaning that comes to mind; it is the creation of Allah, the true creator, which is the creation of what we can call “ KUN”, which we can call creation from nothing. The other meaning is more in the art literature that is of interest to human. Thew word “ creation” means to put forth , to bring forth, to find, to play, to intercept, to build, to breed and to exist. Creativity is more intuitive analysis or activity. Creativity in art is seen as a kind of problem-solving ability, and it is necessary to use the whole brain as in other areas for the creative process. This internal activity, even if the object is concrete, conceptually speaking to the abstract world, today a clear and precise definition can not be made by scientists. For some, creativity is a process, while others are products. But the common idea; that creativity can be evaluated depending on a product that has not been found and is doing something different or can be observed. The aim of this study is to express the idea of art-creation relationship and the concept of creation as a natural result. In this study, the opinions and researches of artists and art critics, from the condition snecessary for the emergence of creative thought to the creative personality traits; Education, education, family, and other environmental factors have been emphasized in the development of creative thinking skills. Finally, the question of what the artist sought, revealed and tried to put into practice was examined.

Keywords: Creation, creative personality, education, art, artist.

Giriş

Yaratmak ülkemizde genel olarak farklı iki yönüyle dikkatimizi çekmektedir. Geçmişten bu yana ekseriyetin kullandığı ifadeyle yaratıcı olan Allah'ın yaratmasıdır ki yazımızın devam eden kısımlarında değineceğimiz yoktan yaratma şeklindedir. Diğer yönü ise insanın nesne ile olan ilişkisini ilgilendiren, ekseriyetle sanat alanında kullanılan mânâdadır. Yaratma kelimesi, içinde var etmek, , oluşturmak, katkıda bulunmak gibi anlamları çağrıştırır. Yaratıcılıkta da duygu ve içgüdüye dayalı süreç söz konusudur. Sanatçının bu ruh dünyası ve duygusal birikimi metafizik âleme seslendiği için bugün objektif ve nesnel betimleme söz konusu olamaz. Kimileri yaratıcı düşünceyi bir oluşum süreci, kimileri ise ortaya konulan bir sonuç gözüyle bakar. Fakat gelinen ortak kuram; gözlenebilen bir ürüne bağlı olarak değerlendirilebileceği şeklindedir. Read Yaratıcılığı "*Önceden biçimi ve hiçbir yüzü olmayan bir şeyin varlık kazanması*" olarak tanımlarken, Landau yaratıcılığı, "*Daha önceden kurulmamış ilişkiler arasındaki ilişkileri kurabilme, böylece yeni düşünme şeması içinde yeni yaşantılar, deneyimler, yeni fikirler ve yeni ürünler ortaya koyabilme yetisidir*" diye tanımlar.

1-Sanatta Yaratma ve Yaratıcılık

Yaratıcılık; problemlere, eksikliklere, sorunlara çözümler arama, fikir yürütme, cesur denemeler yapma, , yeniden deneme, daha sonra da sonuçları ortaya koymadır. Bu aşamada akla gelen ilk soru yaratma fiilinin yoktan varoluş şeklinde olup olmadığıdır. Bu tür merak uyandıran meseleler sadece Müslüman toplumun değil diğer semâvi ve semâvi olmayan dinlerinde çatıştıkları sorunların başında gelmiştir. Yüce ve tek yaratıcı olan Allah dışındaki bütün varlıkların var olma sebebini Allah'a borçlu olduğu; yine kâinatı yoktan var eden Allah'ın denginde bir varlığın olamayacağı düşüncesi, yoktan yaratma fikrinin bilinçaltıdır. Rabbinin kulu en güzel sûrette yaratması, insanın kendisi ile birlikte çevresindeki tüm güzellik ve estetikler değerleri keşfetme serüveni onu tam da burada sanat ile buluşturmuştur. Ancak sanatın yarattığı dünya dinden biraz farklıdır. Çünkü onunki bu dünya ile sınırlıdır.

Yani aslında din insanın ahret hayatına atıfta bulunurken sanat bu dünyaya yöneltir. Bu durum müslüman sanatkârlar için böyle kabul edilirken batılı olanlar için farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. *Batı düşüncesinde sanattaki yaratıcılık, zaman zaman, din açısından bir haddini bilmezlik, tanrıya öykünme olarak nitelenmektedir. Bu nedenle din adamları sanattaki yaratıcılığa kuşku ile bakmışlardır*.[3]

[3] *Mukadder Çakır Aydın, Sanatta Eleştirellik, Beta Basım, İstanbul, 2002, s.10*

Burada daha çok dînî kavram olarak yoktan yaratma meselesi incelenirse; sanattaki yaratma durumu ile daha sağlıklı bir karşılaştırma yapılabilir. Üç semâvi dinde de yaratıcı olan Allah'ın evreni yaratmayı istemesi, bu irâde ve eylem sonucu kâinatın meydana geldiği üzerinde durulur. Hatta Kur'an ve İncil' e göre Allah âlemi bir ihtiyaç değil; bilakis cömertliği ile yaratmıştır. Hıristiyanlık inancında bu durum bir îtikad, inanç ve îman meselesidir. İslami kaynaklarda yaratan ile yaratılan arasında benzerliklerin olduğu fakat yaratıcıya ait sıfatların insanda belli ve kısıtlı oranda tecelli ettiği yönünde ifadeler vardır. Kur'an-ı Kerim'de "yok" ya da "yoktan yaratma" kavramları doğrudan geçmemekte, ancak genel manada yoktan bir yaratıcının olduğu fikri bizde îtikâdî bir mesele olarak kabul edilmektedir. Dini kavramlar açısından ortak fikirlerin yanında farlılıklar da sanata doğal olarak yansımıştır. Batıda yaratma kavramına bizdeki gibi bir taklit ya da var olanı oryaya çıkarma olarak bakılmadığı için, İslam toplumu tarafından Allah'a ortak koşma yönüyle ciddi şekilde eleştirilmiştir. Perviz Manzur, Batı sanatı ile İslâm sanatını şöyle ayırmıştır: "*Batı sanatının en büyük özelliği, insanın Allah'a karşı mücadelesidir. Batıda insan yaptıklarıyla Allah'ın altında olmak istemez, O'na karşı âdeta savaşır. Sanat da onun yarattığıdır. Batılı ressamlar büyük boyutlarda insan vücutlarını, kasları ve dokularıyla birlikte çizmişlerdir. İslâm'da ise, sanat ibâdet gibidir. İnsana, tabiata bakışta Allah ile herhangi bir çatışma yoktur. Müslüman'ın yaratıcı olmak gibi herhangi bir iddiası da yoktur."* [4]

"Sanat evrensel anlamda evrende olmayan, ancak ortaya koyabildiği orijinal bir çalışmadır. İslâm medeniyeti içerisinde ortaya konan sanat anlayışında ise daha farklıdır. *Sanatkârın bakış açısının, "kendi yaratımı" üzerinde yoğunlaşmaktan ziyâde, "Tanrı'nın yarattıklarının keşfi" üzerinde yoğunlaşmayı öne çıkaran bir temel üzerine inşa edildiği söylenebilir"* [5]

Bu aşamaya ulaşmak yaratıcı düşünceyi davranış haline getirmiş yaratıcı kişilikle mümkündür. Yaratıcı düşünce öğrenme, doğuştan ya da çevre gibi paydaşların etkileri ile doğrudan alakalıdır. Çoğu tanımdan yola çıkarak yaratıcı düşünmenin sanki farkında olmadan toplanmış numunelerin; yine gayri ihtiyari, beklenmedik bir anda yeni bir fikir olarak ortaya çıkması gibi ele alınmıştır. Yaratıcılık fikrinin yeni bir eylem ya da daha önce görülmemiş bir fikir olduğunu ileri süren bilim insanları ekseriyetledir. Burada önemli olan yeni ve özgün ürünler

[4] *Mahmut Çetin, İslâm Sanatının Yeniden Teşekkülü, Adım Yayıncılık, Türdav a.ş , s. 43*

[5] *Hüsnü Aydeniz , " Din-Sanat İlişkisi Ve Bunun Somut Bir Yansıması Olarak Mevlevî Semâ Âyini" , Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı:32, Erzurum 2009*

ve düşünce ortaya koymak kadar problemlere de çözüm önerileri getirmelidir. Zira sanatçının toplumsal ve güncel olaylardan bağımsız ve uzak durması kabul edilemez.

2-Yaratıcı Kişilik Özellikleri

Yaratıcı insanın bu özelliğinin ortaya çıkması için kendisinde hangi vasıfların olması gerektiği konusunda birçok bilim adamı araştırma yapmış ve bu hususta fikir beyan etmişlerdir. İnci San'a göre "yaratıcı kişilikte ilgi, sabır, buluş yapma becerisi, serüvenci düşünme yetisi, imgelerle düşünebilme ve imgelemci olma, deney ve araştırmalardan kaçmayan ve sentezci yargılara varabilen bir kişilik yatmaktadır." En belirgin yönü ilgi duyması ve merak duygusudur. Anthony Buzan ise, "*hayal gücü, davranışlar ve verimlilik açısından başka insanlardan üstün olma yetisi yaratıcı zekâyı yeni fikirler geliştirme, sorunları orijinal yollarla çözme*" olarak görür. Ayrıca *bu yetinin öğretilebilir ve geliştirilebilir olduğunu* söylemiştir (Buzan, 2001, s.12)

Bozkurt Güvenç ise, "*evreni bir bütün olarak algılama, olaylar ve olgular arasında ilişkiler kurma, sezme, soru sorma, sorgulama, düşüncelerini söz ya da yazı ile ifade etme*" olarak yanımlar.

O, "*tartışma, çağrışım yapma, mizah yapma, belirli bir konu üzerinde sabırla çalışıp yoğunlaşma, gözlemlerini modelleştirme, varsayımlar kurma, sınama, yanılma, yeniden deneme, sorun çözme, ayrışan-benzeşen biçimlerde düşünebilme yetenekleri ile yaratıcı kişilik arasında bir bağ bulunduğu"* nu da söylemektedir (Güvenç,1993, s. 131).

Yaratıcı bireyler sıkıntılı durumlarda kendilerini kontrol edebilen, hoş görülü insanlardır. Çalışma ortamları ve şartları ne kadar olumsuz olursa olsun iş üstünde gayet pozitif bir ruh hali sergilerler. Aynı zamanda şüpheci ve duyarlı, dikkat ve özenli oldukları bilinen vasıflarıdır.

Yaratıcı kişilerin özelliklerini düşündüğümüzde, özellikle sanatsal yaratmada deneysellikten korkmayan, daha önceki estetiğini yıkıp tekrar kurabilme cesaretine sahip ve yaratmadaki gerilimi olağan görebilen sanatçıların daha yaratıcı kişiler olduklarını görürüz. Yaratıcı bir birey çevresini ve dünyasını çok yönlü, etkileşimler içinde görüp algılayabilir. Çevresini doğru olarak algılayabilen, gördüklerinden yaşadıklarından anlam çıkarabilen bir kişi içinde yaşadığı asrın gerçeklerini daha kolay değerlendirebilir. Yaratıcı düşünen bireyler doğal olarak, normal düşünen bir insandan farklı niteliklere sahiptir.

Yaratıcı insanlar başkalarına göre daha anlayışlı ve değişime açık; uyumlu ve duyarlıdırlar özgüvenleri yüksek kendileri ve çevreleri ile barışık insanlardır.

Yaratıcı bir kişi olarak üstün duyarlıkta olan sanatçının bazı özellikler taşıdığını görürüz.

- Meraklıdır, çevresinde olanları takip eder, olayları analiz edip onlardan sentezler yapar. Üstün bir algılama yeteneğine sahiptir.
- Psikolojik açıdan özgür olmak ister, kendi bildiğini yapar. Bağımsızdır.
- Toplumun kişileri şekillendirmedeki kurallarına sık sık karşı gelir, uzlaşmacı değildir.
- İlericidir. Bugünden çok yarını, kalıcı ve ölümsüz olanı düşünür.
- Eserlerinde olduğu gibi iç dünyasında da bir uyum ve denge içindedir.
- Enerjik bir yapıya sahiptir. Mizahı sever, sonsuz fantezileri vardır.
- Disiplinlidir. Verimliliğin disiplinli çalışmaktan geçtiğini bilir.
- Sanatçı, doğayı sadece gözleriyle değil, duyguları, düşleri, özlemleri ve kültürü ile görür.
- Çok çeşitli eserler verecek, düşünceler ve duygular üretecek kadar üstün bir yeteneğe sahiptir. Yarattığı eserler özgündür, şaşırtıcıdır. Önce insanları tedirgin eder, sonra alıştırır ve kendini benimsetir.[6]

Yaratıcılığın yoğun çalışmanın mı, yoksa anlık bir esintinin mi sonucu olduğu hep tartışılmıştır. Ludwig'e göre "*yaratıcı eylem birkaç evreden oluşur. İlk evrede kişi görünürde çözümsüz bir problem üzerinde bilinçli ama başarısız bir şekilde kafa yorar. Daha sonraki kuluçka döneminde dikkatini bilinç düzeyinde başka konulara kaydırırken bilinç dışında yeni fikirler filizlenir. Ve bir gün, genellikle kişi rahat ve dinlendirici ortamdayken ani bir "eureka" (buldum) yaşantısıyla çözümün ışığını görür. Ama bu ışık çözümün kendisi değildir, daha sonra kişinin bu fikri geliştirmesi bilimsel, estetik ve toplumsal ölçütlere göre sınaması gerekir. (Ludwig1989). Çalışmalar yaratıcılıkta disiplinli çabanın anlık ilhamdan çok daha önemli olduğunu göstermiştir.*"[7]

En önemli aşama da yaratıcı kişilik gelişimini tamamlarken eğitim ve eğitim ortamlarının rolüdür. Özellikle yaratılış itibariyle özünde, doğasında, fıtratında mükemmel özellikler ile donatılmış insanı bu yönünün tahrip etmeden eğitebilmektir. Evet, bence yeni bir şeyler vermekten ziyâde olan potansiyeli körelterek birçok değeri zâyi etmekteyiz. Çağımızın öğretmeninin, yaşam fırsatlarını geliştirerek, toplumu bir adım daha ileri götürüp zenginleştirmek, temel insanî değerleri aktarmak ve geliştirmek gibi birçok sorumluluğa sahip olması gerekir. Bu açıdan öğretmen öğrencilerin bireysel farklılıklarını, ilgi, ihtiyaç, yetenek ve kültürlerini bilmesi, demokratik, kültürel, ekonomik, toplumsal ve çevre sorunlarıyla ilgilenmesi, insan sevgisiyle dolu ve açık fikirli olması, yeni eğitim

[6] *Hasip Pektaş, "Yaratıcı Kişi Olarak Sanatçı", Kıyı Kültür Ve Sanat Dergisi, Trabzon, Nisan 1987 Sayı: 3.*

[7] *Neriman ARAL, "Sanat Eğitiminde Yaratıcılık Etkileşimi" Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1999*

teknolojisi hakkında bilgi sahibi olmalı ve buna göre kendini geliştirmelidir. Bu alanda yapılmış araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilere demokratik tutum ve davranışlar sergilemesi ile öğrencilerin farklı düşünme becerilerinin gelişimi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır.

Özellikle öğretmenlerin öğrencilere karşı olumlu davranışlarda bulunması daha çok akıcı düşünebilme, uygun cevaplar verebilme, yeni durumlar ortaya koyabilme, herhangi bir konuda kısa sürede birçok fikir üretebilme yeteneklerinin gelişiminde büyük rol oynar. Yine öğretmenlerin pozitif tutumları öğrencilerin, farklı yollar arama, karmaşık diyebileceğimiz zihin haritalarını okuyabilme, cesaretli olabilme, tahminde bulunabilme, kendi kendini eleştirebilme ya da başarısızlığını açık bir şekilde ifade edebilme olarak bilinen risk alabilme yetilerinin gelişimine destek olduğunu araştırma bulgularıyla ifade etmek mümkündür. Öğretemnin tutumu ile öğrencinin yaratıcılığı arasında doğrudan ilişkili olduğu düşünülürse yeni dehaların ortaya çıkması öğretmen ve eğitim değişkeniye doğrudan ilgilidir Sonuç olarak öğrencilerin yaratıcılıklarını etkileyen başka çevresel değişkenlerinde araştırılması yaratıcı bireyler, yaratıcı toplum oluşturmak açısından önemlidir.

Çağdaş eğitim anlayışı, bilgi aktarımı ile birlikte beceri kazandırmayı, ilgi ve yetenekleri geliştirmeyi, bireyde var olan yaratıcılık yeteneğini açığa çıkararak, topluma yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiler kazandırmayı, gerek bilim ve teknikte, gerekse düşünsel, sanatsal ve kültürel alanda yeni ürünler ortaya çıkaran toplumlara ulaşmayı amaç edinmektedir.[8]Yeni, özgün ve çağdaş düşünceler üretmeyi öngören sanat eğitiminin en önemli amaçlarından birisi bireylerin yaratıcılık yeteneklerini geliştirmektir. Geliştirilen bu yaratıcı yeteneği de her alanda kullanabilmek. Bunu yaparken verilen metodolojik eğitimin yanında aile ve çevrenin de etkisi büyüktür. Hatta dönemin siyasi, sosyal, ekonomik durumuna varıncaya kadar etki eder.

Yaratıcılık sadece sanatçılara özgü bir yetenek değildir. Doğuştan gelen bir yetenek olan yaratıcılığın gelişmesi ve ilerlemesi için uygun ortam ve çevre koşullarının sağlanması gerekmektedir. Yaratıcı bir ortam kısıtlayıcı, otoriter ve aşırı derecede yapılandırılmış olmamalıdır. Yaratıcılığın açığa çıkarılmasında önemli role sahip olan öğretmen kendine güvenen, bilgili, doğal, içten ve coşku dolu olmalıdır. Çocukların yaratıcı ve üretici olmaları için ilk şart onların serbest olmaları ve ellerindeki araçları çekinmeden ve korkmadan kullanabilmeleridir. Bu da sanat eğitimiyle sağlanabilir. Araştırma bulgularına genel olarak bakıldığında öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilere demokratik tutum ve davranışlar sergilemesi ile öğrencilerin farklı düşünme becerilerinin gelişimi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere yönelik demokratik davranışlar

sergilemesi gerekir. Çocukların akıcı düşünebilme, uygun cevaplar verebilme, yeni durumlar ortaya koyabilme, herhangi bir konuda kısa sürede birçok fikir üretebilme gelişimini desteklemekle birlikte; çeşitli fikirler ortaya koyabilme, değişik kategoriler oluşturabilme yönleri üzerine de yoğunlaşmalıdır.

Anne-baba ve eğitimcilerin yaratıcılık, yaratıcı düşünme, sanat eğitimi ve bunların yararları konusunda bilgilendirilmesi, eğitimin her kademesinde sanat eğitimine önem verilmesi, çocukların ezbercilikten kurtarılması, çocukların ilgi ve yeteneklerine uygun programların hazırlanması, anne-baba ve eğitimcilerin işbirliği içinde çalışması önerilebilir. Eğitimcinin insan sevgisiyle dolu ve açık fikirli olması, yeni eğitim teknolojisi hakkında bilgi sahibi olmalı ve buna göre kendini geliştirmelidir.

Sanatçı neden yaratır? Bazen fakirliği ve kimsesizliği içinde, bin bir emek ile niçin bir şeyler ortaya koymaya mücadele eder? Onu harekete geçiren güç nedir? Bu sorunun yanıtını büyük şair Paul Claudel' in Jacques Rivier'e yazdığı bir mektubundan dinleyelim: "*Shakespeare'in ya da Dostoyevski'nin, Rubens'in ya da Tiziano'nun ve Wagner'in sanat için mi çalıştıklarını sanıyorsunuz? Hayır! Onlar ne pahasına olursa olsun, yüklerinden kurtulmak, canlı varlıkların ağırlığını dışarıya atmak için çalışıyorlardı*." (Yetkin 1979:14)

Sanatta yaratıcı süreci olumlu yönde etkileyen düşünceler vardır. Sanatçının yaratıcı süreçte cesur, mükemmeli isteyen ama bunda takılıp kalmayan, deneyselliğe açık, farklı bağlantıları arayan, sorgulayan, sorgulatan, kendini eleştiren ve mecazlar kurabilen bir ruh dünyasına sahip olması. Sanatçı yaratma eylemi anında bazen sıkıntılar, sancılar içinde kıvranırsa da, sonuçta büyük bir sevinç duyar. Belli bir iç baskının etkisiyle eserini yaratan sanatçının psikolojisini Freud şöyle açıklar: "*Sanatçı, son derece gürültülü olan içgüdüsel ihtiyaçları tarafından dürtülmekte olan bir kişidir; onurlandırılmak, güçlü olmak, zengin ve ünlü olmak ve kadına âşık olmak ister; fakat kendini bu hazları almaktan yoksun kılar*." (Read1981:108) Yaratıcı süreci engelleyen durumlarda ise sanatçının deneyselliğe kapalı olması, "*yanlış yaparsam*" algısı ya da en mükemmeli arama endişesi içinde olur.

Sonuç

Tüm saydıklarımız göz önünde bulundurulduğunda yaratma yetisi bazı dini inanışlarda Allah tarafından insanoğluna yaratılış fıtratı olarak verilmiştir. Sanatçı kişi bu bakış açısıyla güzeli görür, tanımlar, müdahale eder ve başka insanların takdirine bırakır. Burada ki yaratma Allah'ın insanı ve kâinatı yoktan var etmesi değil; bu oyalanma sürecinde gerçek güzelliğin varlığın kaynağını tanıma ve tanıtma mücadele ve müşahede ve mücadelesidir. Yaratma kavramı üzerine genel bir yargıya varılırsa; sanatçı güzelliğin yaratıcısı olmaktan ziyade keşfeden kişidir. Onun durumu gerçek yaratıcı ile bir yarış değil; bilakis sanatını yaratıcısını

anlamaya, anlatmaya ve yüceltmeye adama mücadelesidir. Sanatçı bütün güzelliklerin kaynağının yaratıcı olduğunu bilincinde olarak, yansıyan güzelliklerden asıl güzelliğe ulaşmaya çalışır. Böylece insanı, en aşağılardan en yükseğe, lâyık olduğu mertebeye çıkaracak o asil duygulara ulaşır. Yaratıcı kişilik doğuştan gelmesine rağmen, uygun çevre koşulları ve destekleyici eğitimler ile istenilen seviyeye gelebilir. Gelenek, din, aile ve eğitim olanaklarının baskın olması bu gelişim önündeki en büyük engeldir. Sanatçı kişiliğe sahip birey içinde kaynayan kazanı dökmek ya da kanayan yarasına merhem olma arayışıyla yaratmaya yönelir. Bu onun teskin olabilme yöntemidir. Bu şaftların meydana gelmesi için de işçi, memur, yönetici, sivil, muvazzaf, kadın, erkek, zengin, fakir fark etmeksizin tüm bireylerin bu vasıflarının tekrar ortaya çıkmasına uygun zemin oluşturmalıdır.

KAYNAKLAR

Aral, Ç.N.(1990). *Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Dokuz Yaş Grubu Kız ve Erkek Çocukların Yaratıcılıklarını Etkileyen Bazı Faktörler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen-Bil. Enst. Ankara.

Aral, N. "*Dokuz ve Ondört Yaşlarındaki ÇocuklarınYaratıcılıkları ile Sosyo-Ekonomik Düzey ve CinsiyetArasındaki ilişkinin İncelenmesi*". Eğitim ve Bilim,20(10 ı): 65-71. (1996).

Aydeniz, H. (2009), *Din-Sanat İlişkisi Ve Bunun Somut Bir Yansıması Olarak Mevlevî Semâ Âyini,* Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:32, Erzurum

Ağluç, Leyla, *Sanat Yaratıcılık Bağlamında İnsan ve Yaratma Güdüsü*, Mediterranean Journal of Humanities , mjh.akdeniz.edu.tr, III/1, 2013, 1-14

Akgün, T.(2011). Gazali Ve İbnRüşd'e Göre Yaratma, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara

Aral,Neriman. *Sanat Eğitiminde Yaratıcılık Etkileşimi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 15:11-17 (1999)

Balcı, A. (1997). *Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler*, (2. baskı). A.Ü. Eğilim Bilimleri Fakültesi. Ankara: 72 TDFO Bilgisayar-Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şii.

Büyükişleyen, Z. *Sanat Eğitimi*, Meteksan yay. 1977

Becer, E. *İletişim ve Grafik Tasarım*, Dost Kitapevi 1997

Bender, Tekin Merih, *Kişilik Ve Sanatsal Yaratma Üzerine*, Ege Üniversitesi Enstitü Dergisi, 2014, Sayı 1

Bora, Emre / Alper, Yusuf (2005). *Sanatsal Yaratıcılık ve Beyin*. Yeni Sempozyum Dergisi, İstanbul ,Sayı 1

Can, N.(1998).*Öğretmen ve Yöneticinin Etkililiğinin Öğretimdeki Yolu*. Eğitim Yönetimi, Yıl:4 Sayı:13, Ankara.

Celep, C.(1997).*Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu*. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, İstanbul, Ocak/Şubat.

Demirtaş, H.(1999).*Orta Öğretim Kurumlarında Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi. Öğretmen Dünyası*, Sayı 238 .

Dikici, Ayhan, *Sanat Eğitimi ve Öğrencilerin Yaratıcılık Düzeyleri*, Niğde Üniversitesi Eğitim ve Bilim Dergisi, 2006, Cilt 31, Sayı 139(3-9)

Erdoğdu, M.Y.(2005).*Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği'nin Uyarlanması ve Yaratıcılık ile Algılanan Öğretmen Davranışları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

-----*Yaratıcılık İle Öğretmen Davranışları Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiler,* Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Www.E-Sosder.Com Issn:1304-0278 Yaz -2006 C.5 S.17 (95-106)

Erdem, E. (2006). *İlâhî Ezelîlik Ve Yaratma Sorunu*, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara

Erden, M.,& Akman, Y. (1997). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Ersoy, A. *Sanat Eğitiminin Eğitime Katkısı*. Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi, 24-28 Eylül 1990, Bildiri Özetleri: 91. (I 990).

Ezici, A. K. (2005).*Sanatçının Kişiliği ve Yaratma Psikolojisi*. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 6, 122-127

Göküş, Ş.(2014),*İslam Ve Sanat*, İslâmî İlimler Araştırma Vakfı Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi: 79

Güçlü, N.(2000). *Öğretmen Davranışları*. Milli Eğitim. Sayı. 147.

Gündüz, V. (1996) *Cehenneme Övgü Gündelik Hayatta Totalitarizm*, Ayrıntı yay.

Horozoğlu, Ş.(1998). *Öğretmenlerin Yakın Gelecekteki Rollerine İlişkin Görüşleri*. Eğitim Yönetimi, Yıl:4 Sayı:14, Ankara

İlhan, A.Ç. *İlköğretimde Sanat Eğitimi ve Eğitsel Yaratıcı Drama*. Yaşadıkça Eğitim, 54: 17-21.(1997).

Kınşoğlu, O. T. (2002). *Sanatta Eğitim*. (2. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Kuzgun, Y. (1972).*Kendini Gerçekleştirme*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya FakültesiFelsefe Bölümü Dergisi, 10, 163-178.

Oğuzkan, Ş., Demiral, Ö., Tür, G.(1999). *Yaratıcı Çocuk Etkinlikleri ve Oyuncaklar*. M.E.B. Yayınları , İstanbul.

Ömeroğlu, E.(1990). *Anaokuluna Giden Beş ve Altı Yaşlarındaki Çocukların Sözel Yaratıcılıklarının Gelişiminde Yaratıcı Drama Eğitiminin Etkisi.(*Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Ün. Sağlık Bil. Ens. Ankara

Öncü, T. (19X9). *Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri vetVartegg - Biedma Kişilik Testi Aracılığıyla 7-11 Yaş Çocuklarının Yaratıcılığı ve Kişilik Yapıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı, Ankara.

San, I. (1977). *Sanatsal Yaratma*, Çocukta Yaratıcılık, Ankara: Türkiye iş Bankası Kültür Yayınlan.

---. (1979). *Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocuğun Yaratıcılık Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 12(1-4) 177-189.

--- (2008). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınları.

----- *Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi*. EğitimBilimleri Birinci Ulusal Kongresi, 24-28 Eylül 1990, Bildiri Özetleri: 87. (1990).

Sarı, H. (1998). *Lise Yöneticilerinin Sorun Çözmede Yaratıcılığı*,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Sungur, N. (1988). *Yaratıcı Sorun Çözme Programının Etkililiği: EYT Öğrencilerine İlişkin Bir Araştırma*, yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

------.(1997). *Yaratıcı Düşünce*. Evrim Yayınları, İstanbul.

Şahin, Ç.(2003). *Değişen Dünyada Sınıf Öğretmenlerinin Değişen Toplumsal ve Yaratıcılık Rolleri.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:1, Ankara.

Şeneri, M.G.(1995). *Yaratıcılık Konusundaki Yanlışlar Doğrular*. Anahtar Dergisi,7,43. İstanbul.

Süzen, D. (1987). *İlkokul 5. Sınıf Öğrencilerinde Yaratıcı Düşünme Yeteneği ile Benlik Kavramı Arasında İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezci, E. (2002). *Oluşturmacı Öğretim Tasarım Uygulamasının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına ve Başarılarına Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Üstündağ, T. *Yaratıcı Dramanın Üç Boyutu*. Yaşadıkça Eğitim, 49: 19-23. (1996).

Yavuz (Yavuzer), S. H. (1996). *Yaratıcılık*. (3. baskı) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınlan.

Yavuzer, N.(1990). *Etkin Öğretmen Eğitimi Uygulamasının Öğretmenlerin Tutumlarına Etkisi*. İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yetkin S. K. (1968). *Sanat Eğitiminin Eğitimimizdeki Yeri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1 (1), 125.

Yontar (Toğrol), A. (1999). *Yaratıcı Düşünme Testi Çizim Ürünü' nün Türk Örnekleminde Kullanımı*. Eğitim ve Bilim Dergisi. 23(112), 45- 49.

İnternet Erişimleri

Altekin, S. (2012). *Yaratıcılık Potansiyelini Bir Beceriye Dönüştürmek Mümkün*. http://www.Serapaltekincom/Yaraticilik.php

Altınkaş, C. B. (2007). "*Sanat ve Oyun*". Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi. 7 (2). Kaynak:http://www.universite- toplum.org/text.php3?id=370Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, (2013), Kaynak: ttp://www.tdk.org.tr

Kara, D. http://devabilkara.com/guncel-sanatta-yaraticilik-sorunu/, Erişim: 19.02.2019

Köknel, Ö. (2012). "*Çalışma Yaratıcılık ve Sanat*" Kaynak: http://www.aymavisiorg/psikoloji/Sanat%20-

Taş, M. (2016) *İslam Sanat Felsefesinde Renk Teorisi*, Sanat Tarihi https://www.salakfilozof.com/category/kategoriler/sanat-tarihi/11 Ağustos 2016

Kılıç, Mahmut Erol (2019), İs*lam Sanatlarının Arka Planında Tasavvufun Rolüne Dair Konuşma*, Gelenekten Geleceğe Dergisi, http://www.Gelenektengelecege.Com/İslam-Sanatlarinin-Arkaplaninda-Tasavvufun-Rolune-Dair-Konusma-Mahmet-Erol-Kilic/